

pogovor z Lotharjem Lambertom

Življenje
ni tako intenzivno ...

in na srečo ne tako dolgočasno kot nekateri filmi

»Mladi nemški film« je sintagma, ki tudi ne posebno obveščenim filmskim gledalcem veliko pove.

Res pa je, da si ob tem največkrat predstavljajo znana imena kot Fassbinder, Herzog, Wenders, von Trotta, Schloendorff, morda še Achternbusch in Kluge, pa je spiska počasi konec.

Seveda pa seznama s temi imeni še ni konec. V Nemčiji (Zvezni republiki, se razume) je kakor malokje vzniknila nizkopračunska produkcija, ki se ne ozira ne na estetske ne na ideološke kriterije velikih družb (financerjev), vendar si je pridobila status in široko občinstvo in prav s tem vzvratno vplivala na omenjene kriterije.

Med najzanimivejšimi predstavniki tega »malega« nemškega filma je brez dvoma Lothar Lambert, Berlinčan, ki ga pri nas ne bi niti poznali, če nam ljubljanski ŠKUC ne bi lani priredil teden njegovih filmov, ki so bili izredno dobro obiskani in na katerem smo videli kako četrtino filmov, ki jih je posnel.

Letos je Lambert na berlinskem filmskem festivalu nastopil z dvema filmoma. *Fräulein Berlin* in *Paso Doble*, hkrati so vrteli *Faux pas de deux*, mesec dni pred festivalom pa se je v eni izmed berlinskih kinematografskih dvoran pojavil z vso svojo produkcijo na Filmskem festivalu Lotharja Lamberta. S tem duhovitim in zgovornim režiserjem in kritikom ter z njegovo »glavno igralko«, ki se podpisuje kot Ulrike S., smo se pogovarjali v Berlinu 26. februarja, v času Berlinale.

Ekran

Vaše filme odlikuje to, da človek kar pozabi, da so narejeni z malo denarja, in se zabava ob tem, kar imate povedati in kako to poveste. Pri tem imajo posebno mesto značilni dokumentaristični slog, tehnično preproste rešitve, ob vsem tem pa »lambertovski« govor, ki ga po ogledu četrtine vaših filmov skoraj ni mogoče več zgrešiti. Zato bi nas zanimal proces izdelave filma pri vas.

Lambert

Kadar snemam film, ki ga plačam z lastnim denarjem, imam veliko časa. Nihče mi ne zija v hrbet in me sili končati film, tako da delo včasih traja celo leto. Delam pač, kadar imam čas. Drugače pa je, če dobim denar, tj. nizki proračun od države. Takrat snemam tri ali štiri tedne s celotno snemalno ekipo, in to je povsem normalno, običajno filmsko delo. Z majhno razliko, da nimamo do kraja napisanega scenarija. Dialoge napišem včasih šele jutraj, preden gremo snemat. Tako da veliko improviziram.

Kadar delam s svojo majhno kamero, ki je zelo glasna, zvoka ne morem posneti direktno. Včasih, ko imam pomembne stavke, pustim igralcem govoriti, kar hočejo, in potem poskušam sinhronizirati. Večinoma pa ob dialogih kažem sobesednika, tako da sem zelo svoboden in lahko na montažni mizi izumljam nove dialoge. Ali pa zelo ekstremno, kakor pri *Fräulein Berlin*: bilo mi je dovolj teh težav s sinhronizacijo direktno na usta in sem si rekel, da bom dialoge preprosto dodal. Nisem si zapomnil, kaj so ljudje ob snemanju govorili, tako da ustreza kvečjemu po naključju.

Seveda, če dobim denar za film, ga moram prilagoditi pravilom igre. Verjetno pa bom vedno šel do meja tega, ka je dovoljeno. Morda celo nekoliko čez. To se je zgodilo s *Paso Doble*: na televiziji so mi rekli, da bo to verjetno prvič, da pokažejo kak akt. Seveda pa je to dobro le za tretji program, ne pa tudi za prvega in za elitni termin.

Za montažno mizo razmišljam o tem, kako bom skombiniral prizore, kakšne dialoge bom dodal. Včasih naročim igralcu, naj preprosto hodi gor in dol in to posnamem. Pomen teh prizorov pa odkrijem pri montažni mizi, ki je zame silno inventivna zadeva. Montaža mi je najljubša od vsega – takrat lahko sedim sam in sestavljam sliko iz zvok, glasbo itd., takrat tudi razmišljam o zgodbi. Potem grem nazaj k igralcem in naročim, naj rečejo ta ali oni stavek. Tako ustvarimo zgodbo, o kateri prej nismo imeli pojma.

Vsi, ki sodelujejo z menoj, me poznajo, po-

znajo moje filme in vedo, da bodo to, ne glede na karkoli, ostali Lambertovi filmi. Ni pa mi treba igrati profesionalca, ki mora s filmom prinesiti denar. Meni je to delo resnično v veselje. In če vas kakšno delo veseli, vas zlepa ne utruji. Tudi moje ambicije niso previsoke, srečen sem, ko je film končan, ko ga predvajam v kinu, majhnem ali velikem, ko dobim nekaj kritik, raje dobrih ... In grem potem k naslednjemu filmu. Nisem noben poslovnež, ki mora napraviti proizvod in ga potem čim boljje prodati. To je tudi razlog, zakaj sem dolgo ostal precej neznan. Svojega dela ne jemljem pretesno. Skratka, ne razmišljam niti v okviru poslovnosti niti v okviru umetnosti. Če ima film uspeh, je to dobro zame, ker sem ekstravertiran.

Ekran

Nemara je za vas značilna tudi nekakšna naivnost v filmskih postopkih, ki smo jo poznali v načinu, kako uporabljate glasbo, najraje stare popevke, za reprezentacijo čustvenih stanj.

Lambert

To se je začelo, ko sem na potovanjih s starši snemal 8 mm filme. Ko sem jih končal, sem ob projekciji zmeraj predvajal kak ploščo. Tak je bil začetek mojega snemanja, ki se ga še zdaj držim.

Takrat sem pogosto hodil v kino. Seveda sem hotel postati filmski igralec – zdaj hočejo postati rock zvezde. Ko pa sem začel študirati novinarstvo, sem začel misliti, da je otročje hoditi v kino. Začelo se je moje gledališko obdobje. Nekoč sem preživel počitnice v Londonu in šel vsak dan trikrat v gledališče: ob treh, petih in sedmih. Pograbila me je silna strast za gledališčem. Potem pa sem na novo odkril film, in sicer v kinoteki. Gledal sem vse stare neme filme. Od takrat se je moje zanimanje za film samo še večalo in sem postal filmski kritik. Ko sva se našla z Wolframom Zobusom, so se najini interesi ujeli in začela sva snemati. Nikoli nisva mislila, da jih bova predvajala v kinu. Bila sva presenečena, ko se je eden od najinih prvih filmov pojavil v nekem berlinskem off-off kinu. Bil je, po najinih tedanjih pričakovanjih, velikanski uspeh. Stal pa je samo 5000 mark.

Od tedaj sem morda izgubil svojo naivnost, korak za korakom, tako da zdaj vem, da bo film predvajan v kinu, še vedno pa želim obdržati naivnost v procesu izdelave filma. To pomeni: ko odkrijem kaj zanimivega, brez pomisleka uperim kamero tja, ne da bi vedel, kakšen pomen bo imel prizor. Na tak naiven način uporabljam tudi glasbo. Morda lahko to primerjam z naiv-

nim načinom slikanja. Na drugi strani pa pridobivam rutino v obrti. Naučil sem se montirati, uporabljati kamero, dobil sem občutek za to, katera slika bo na platnu dobra. Te naivnosti torej ne morem obdržati. Bilo bi čudno, če bi bil po 14 filmih še naivec. Poskušam pa zares obdržati naiven pogled na življenje. Sovražim intelektualne filme, ki vam poskušajo povedati, kaj morate misliti.

Ekran

Imate sorazmerno majhno igralsko ekipo, ki nastopa skoraj v vseh vaših filmih, pa v precej različnih vlogah. Redkokdaj se pri vas pojavi kakšen nov obraz.

Lambert

Igralci, ki nastopijo v vseh mojih filmih, najbolj pritiskajo name. Sprašujejo, kdaj bom spet snemal film, kaj lahko igrajo v njem in podobno. Jaz imam mehko srce in nikoli ne morem reči ne. Drugi pa so samo prijatelji, kakor recimo Dagmar Beiersdorf, ki sama snema filme in nerada igra. V mojih filmih nastopa, ker se dobro zabavam. Prijateljem dajem takšne vloge, ki jim ustrezajo, tako da jim ni treba veliko igrati. Uporabijo lahko svoje lastne travme, svoje lastne značilnosti. V filmu *Berlin Harlem* nastopa moj prijatelj, ki ga zelo cenim, a ga je povsem uničila ameriška družba, ker je črnc. Najino prijateljstvo se je čudno končalo, zame kot razočaranje. Menil sem, da moram napraviti film o tem, da bi se vsega znebil. Iskal sem igralca zanj, a nihče ni povsem ustrežal. Tako sem moral prositi njega samega, da bi igral sebe – tako rekoč. Bil sem presenečen, ko je pristal. Silno se je identificiral z vlogo, ki jo je igral. Neprofesionalni igralec lahko zares živi svojo vlogo, česar profesionalci nikoli ne počne, zmeraj pokliče svojo tehniko na pomoč. Toda neprofesionalci nimajo tehnike, vse mora v resnici občutiti. In ko je stal tam, na mostu, je res imel solze v očeh. Rekel sem mu, da je žalosten in da razmišlja o svojem življenju, in solze so mu prišle. Bilo je zelo intenzivno delo.

Ekran

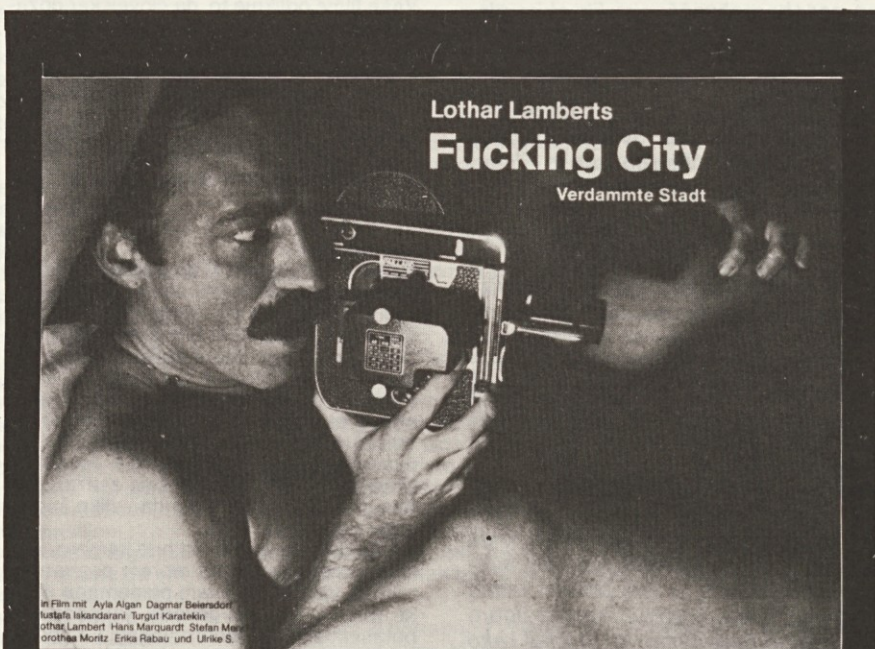
Ne moremo (in tudi nočemo) mimo tega, da je spolnost osrednja tema vaših filmov. Med drugim dajete vtis, kakor da je večina oseb v njih vsaj potencialno homoseksualnih.

Lambert

Mislím, da je potencial biti biseksualen biološko dejstvo in je stvar vzgoje ali napačnega razvoja, da se človek nagne samo na eno stran. Oboje, homoseksualnost in heteroseksualnost, sta omejena načina spolnosti, ki se izrazi bolj kompleksno, tako vsaj mislim. Ljudi, ki hodijo gledat moje filme, poskušam pripraviti do tega, da bi postali odprtejši za več možnosti. Čeprav jaz kot homoseksualec v svojem privatnem življenju nisem preveč odprt za zelo veliko možnosti... Torej se lahko sam učim od likov iz svojih filmov. Nikoli ne reflektiram svojega življenja direktno; v njem ni dovolj problemov. Življenje ni nikoli tako intenzivno kot film. In na srečo ne tako dolgočasno, kot so nekateri filmi. Homoseksualci v Berlinu in Nemčiji imajo do mene mešane občutke, ker se nikoli nisem pridružil nobeni uradni organizaciji. Verjetno sem prevelik individualist in nočem delati tako kot Rosa von Praunheim pravih didaktičnih filmov, iz katerih naj bi ljudje, karkoli so že, zvedeli, kaj morajo misliti. Moji filmi so zmeraj odprti za vsako interpretacijo. Svoje gledalce obravnavam kot odrasle ljudi. Nekateri homoseksualci, ki imajo očitno šibko samozavest, trdijo, da jih ne prikazujem dovolj pozitivno. Jaz pa mislim, da sem realist, in upodabljam

Lothar Lambert (levo) in Dieter Schidov v filmu L. Lamberta *Drama in blondem*

Fally Brown, Sabine Buschmann, Ingrid Caven, Peter Chastel, Rainer Werner Fassbinder, Sylke Hedemann, Hans-Joachim, Günther Kaufmann, Beate Kopp, Dietmar Knacht, Evelyn Künneke, Y. S. Lip, Cullen Maiden, Alexander McDonald, Brigitte Mira, Vera Müller, Ina Trautshold, Hildegard Wensch und Conrad Jeneke als John

1 Berlin - Harlem

Film von und mit Lothar Lambert

Co-Regie: Wolfman Zilkin

Camera: Raza Dabbi und

Steph. Mörner, Musik: Jan

Kemper und Rob. Beyer

die alptraumfrau • film von Lothar Lambert

to, kar vidim. Samo zato, ker ljudje pripadajo manjšini, jih še ne bom idealiziral. Na svoje življenje in življenje drugih homoseksualcev gledam s humorjem. Včasih lahko humor tudi zaboli. Na splošno pa upam, da moji filmi kažejo, da imam ljudi rad.

Ekran

Ulrike, vi nastopata v skoraj vseh Lambertovih filmih. Kako je delati z njim? Kakšna je vaša izkušnja?

Ulrike

Zelo je zabavno, najbolj pa takrat, kadar dela poceni filme, ker imamo več časa, bolj smo zasebni, ni časovnega pritiska in lahko delamo, kar hočemo. Kadar pa delamo drage filme, obstaja seveda možnost, da zaslužimo kaj denarja.

V življenju sva prijatelja in se dobro poznava. Verjamem, da v moj lik vnaša veliko svojih značilnosti.

Po prvem filmu, ki sva ga skupaj naredila, je bilo prav smešno, ko sem se videla. Sploh nisem hotela prav gledati na platno, neprijetno mi je bilo. Zdaj se gledam, kot bi bila druga oseba. Kdo drug bi lahko to bolje ali slabše odigral, ampak meni je to v veselje, nimam več problemov, vidim distanco med seboj, ki sem to nekoč igrala, in osebo, ki to gleda. Tudi govorim o sebi na platnu kot o drugi osebi.

Lambert

Jaz nimam velike distance do oseb na platnu. Tudi če igrajo negativne vloge, imam pozitivne občutke do njih. Ne bi hotel delati filmov o človeku, ki bi bil zares tako slabo razumljiv, da ne bi mogel občutiti simpatije do njega. Simpatijo potrebujem, da lahko po celo leto delam z njim. To je morda eden od razlogov, da ne delam strogo političnih filmov, ker bi se čez čas začel dolgočasiti. S teorijami, ideologijami...

Ekran

Vaš najbolj političen film je morda *Njegov boj* (Sein Kampf).

Lambert

Na to je vplival moj tedanji partner Wolfram Zibus, ki je bil zelo globoko v študentovskem gibanju tistega časa. Navzoč je bil prav na vseh demonstracijah. Dal mi je idejo, da sem posnel prave demonstracije. Kasneje sem se odločil, da mi je bolj všeč igran pristop. Jaz sem prišel s te strani, on pa z morda bolj intelektualne in hkrati bolj tehnične. On je upravljal s kamero, jaz sem bil pri tem preveč neroden. Potem pa je nehal delati z mano in odšel na televizijo za komentatorja. Zato sem se sam lotil kamere in moji filmi so postali zares osební. Do tedaj sva bila oba odgovorna, grobi seksualni prizori so celo njegova zamisel. Ko sva se razšla, sem napravil *Faux pas de deux*, bolj konvencionalen in dramatski film, brez grobih seksualnih prizorov, potem pa sem se spet vrnil k bolj dokumentarnemu slogu, ker je morda moj pogled na življenje izgubil nekaj iluzij. Sicer pa ne vem. Tako se je pač zgodilo.

Ekran

Zivalskemu vrtu (Tiergarten) uspe biti tudi neke vrste žanrski film. Ima nekaj komponent shriljivke. To je pri vas izjema.

Lambert

Pri tem me je navdahnilo življenje. Tam so ubili neko kabaretno pevko, našli so jo v vodi, s spermo na sebi. Nikoli se ni izvedelo, ali je bila umorjena ali je padla v vodo. Vsekakor je šla tja fukat po nastopu. To je bilo zame zanimivo vnesti v film. Torej tudi nevarnosti tega načina življenja.

Ekran

Ob nastopu notranjega ministra Zimmermanna so se mnogi filmski delavci pritožili, da zdaj ne morejo več realizirati projektov po svojih zamislih, da je cenzura postala prestroga.

Lambert

To je zelo zapleteno. Prej je bilo res vse bolj liberalno, ampak jaz sem pošiljal scenarije institucijam, ki delijo denar, in razen enkrat – *Berlin Harlem* je dobil 15.000 mark za začetnike – nikoli nisem ničesar dobil. To je bil razlog, da sem se odločil delati filme s svojim denarjem. Zdaj pa, kar je dovolj nenavadno, ko vsi pravijo, da ne moremo več delati filmov tako, kot jih hočemo, jaz dobim denar. To je tudi zato, ker je nizkoproročunski film nov. Jaz sem prvi, ki so mu odobrili tako nizek proračun (za *Paso Doble*). Problem pa je seveda v tem, da je treba dobiti možnost distribucije. Rosa von Prauenheim je pred leti dobil spodobnega distributorja in njegovi underground filmi so postali zelo uspešni.

Ekran

Pa so se vam sredstva, ki ste jih sami vložili v svoje filme, kdaj vrnila?

Lambert

Nekateri filmi niso nikoli povrnili stroškov, toda *Ženska morastih sanj* (Die Alpträume) je prinesla denar za vse ostale skupaj, tako da je izid plus ali minus nič.

Ekran

Kako pa izvajate promocijo?

Lambert

Kar sam. Z zelo malo denarja. Zato tudi učinek ni velik. V Berlinu delam sam sebi reklamo, imam svoje posterje, svoje letake in jih nosim okoli. Stojim pred kinom in jih delim. Seveda pa tega ne morem početi v drugih mestih. Tu moram počakati, da mi iz kakšnega kinematografa telefonirajo, da so slišali za uspeh mojega filma v Berlinu in da ga zdaj hočejo tudi oni.

Več let me je Mednarodni forum mladih (eden rednih programov v sklopu Berlinala, op. ur.) ignoriral, ker so mislili, da so moji filmi obsceni. Direktorja Foruma so očitno seksualni prizori močno travmatizirali. Zato je bilo težko doseči, da bi me spoznali v tujini. Začelo se je z *Žensko morastih sanj*, ki so jo vključili v program mladega nemškega filma (drugi tak program, op. ur.). Takrat so film videli mnogi tujci in me takoj povabili na veliko festivalov. V Ameriki me imajo za nekakšnega kultnega režiserja. Primerjajo me s Fassbinderjem, ampak govorijo o malem Fassbinderju, ali o revnem Fassbinderju, kar mi niti malo ni všeč, ker sem v teh primerjavah zmeraj številka 2.

Ekran

S čim se največ ukvarjajo kritike vaših filmov?

Lambert

Odvisno od tega, od kod prihajajo. Nekateri me neprestano zmerjajo zaradi seksualnih prizorov in trdijo, da je to, kar kažem, ekstremno, ali pa da gre za iztirjence. Pišejo, kakor da sami nimajo nobene spolnosti. Druge kritike pravijo, da uporabljam klišeje. To je seveda res. Uporabljam jih, ker se večina ljudi obnaša po klišejih. Na hitro zavrnejo film, češ da gre za klišeje, spregledajo pa mojo ironično rabo klišejev.

Zabava me, ko berem, kaj pišejo o mojih filmih. Na primer cele filozofske traktate o temčnosti v mojih filmih, pri čemer ne vedo preprostega dejstva, da sem dolgo imel na razpolago samo eno luč.

V Ameriki mislijo, da so moji filmi eksotični. No, ja. Zame je njihova eksotika, torej to, kar imajo meščani za eksotično, del mojega vsakdanjega življenja. Integrirano je vanj, tako da tega ne morem več videti in me šokira, če moji filmi šokirajo ljudi.

Ekran

Tudi sami ste filmski in televizijski kritik. Delali ste za berlinski Der Abend, ki je nehal izhajati, zdaj pa ste svobodni. Kako kot filmski delavec pristopate k filmom?

Lambert

To je povsem druga stvar. Tudi tu nisem intelektualalec, nisem pa tudi take vrste kritik, da bi se čustveno izlival ob filmih. Pri kritiki sem zelo hladen. Na filmski sceni imam mnogo sovražnikov, ker na eni strani sam delam filme, na drugi pa popolnoma nestrastno obravnavam filme drugih. V tem smislu nisem noben cineast. Na življenje gledam prehladno, da bi lahko bil kak cineast. Merila v mojih kritikah pa so seveda stvari, ki so mi všeč. Všeč so mi realistični filmi, kakor na primer angleški socialni filmi, Ken Loach, *Taste of Honey*, ta vrsta filmov iz šestdesetih let, potem črna serija, film noir, četudi je zelo ekspresiven, a vodi k realističnim koreninam. Sovražim pa vestern, dolgočasi me, sovražim filme eksperimentalnega sloga, kakršni so Straubovi. Celó Achternbusch je malo preveč zame, nehal sem gledati njegove filme in mi zato sploh ni nerodno. To je verjetno eden od razlogov, da me imajo za nekoliko čudakega in pod standardom intelektualnih krogov.

Ekran

Čemu sledite zdaj, v času festivala?

Lambert

Zdaj, ko je v Berlinu festival, imam jaz svoj privatni festival. Hodim v peep-show in gledam tamkajšnje uspešnice.

Ulrike

Jugoslovani verjetno ne vedo, kaj je peep-show?

Lambert

Seveda vedo. Napravijo si luknjo v javnem stranišču. Stranišča so povsod. Ulrike vam lahko pove zgodbo, kako je gledala skozi takšno luknjo in na školjki videla drugo filmsko zvezdo, Herzogovega igralca Bruna S. To je prispevek k filmski zgodovini stranišč.

Ulrike

To je bila moja prva in zadnja izkušnja. Nikoli več nisem tega naredila. Ni bilo zabavno.

Lambert

Prepričan sem, da tega ne boste natisnili.

Ekran

Ostajate zvesti svojim referencam. V delu pa že imate naslednji film.

Lambert

Naslov tega filma bo *Sex Sense* ali *Drama in Blond*. To je majhen projekt, dobim pa tudi nekaj denarja od tretjega televizijskega programa. Bo kombinacija mojih zares poceni filmov in filmov s subvencijo. Po stilu je povsem konvencionalen, po vsebini pa manj. Gre za bančnega uradnika, ki se zaplete v travestitski način življenja, tako da bodo vanj vključene tudi moje preference.

Ekran

Je Ulrike »drama v blondnem«?

Lambert (užaljeno)

Ne, jaz!

pogovarjal se je **Bogdan Lešnik**